

Πίνακας Περιεχομένων (περιοδικού)

contents

(Articles in Part C and D with Abstracts in English, French or German)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ -
AN INTRODUCTORY WORD 5-6

B. ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

α. Αρχάγγελος Γαβριήλ, Σε μια Επαγγελματικά Δύσκολη Εποχή
για τους Νέους 7-8

β. Μιχάλης Κασσωτάκης, Η Επαγγελματική Συμβουλευτική
και η Χρήση των ΤΕΣΤ 9-10

γ. Χρυσούλα Κοσμίδου-Hardy, Επένδυση στον Άνθρωπο: Ανάπτυξη
Σύγχρονων

Εργαλείων και Υπηρεσιών ΣΕΠ και Συμβουλευτικής 11-13

δ. Παναγιώτης Σαμοΐλης, "Have You Seen the Career Counsellor"?
(«Επισκέφτηκες τον Σύμβουλο Σταδιοδρομίας;») 14-15

ε. Νίκος Φακιολάς, Καριέρα και Τρόπος Ζωής των Νέων 6-17

Γ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ-ΕΡΕΥΝΕΣ

1. Ευγενία Γαβριήλ. Ταυτότητα του Εγώ και Δεξιότητα Λήψης
Απόφασης

σε Μαθητές Β' Ενιαίου Λυκείου και Β' Τ.Ε.Ε. 19-41

2. Αχιλλέας Γιαννέλος. Ο Εκπαιδευτικός ως «Σημαντικός Άλλος»
και ο Ρόλος στην Ανάπτυξη της Αυτοεκτίμησης του Μαθητή 42-59

3. Θεόδωρος Κατσανέβας, Οι Διεθνείς Εξελίξεις στη Συμβουλευτική
Επαγγελματικού Προσανατολισμού 60-74

4. Αικατερίνη Δ. Κεδράκα. Προώθηση της ισότητας των φύλων στην
εργασία,

Όπως αποτυπώνεται στο σχολικό εγχειρίδιο του μαθήματος
«Εργασιακό Περιβάλλον του Τομέα Ηλεκτρονικών» των ΕΠΑ.Λ.75-91

5. Βασιλική Κιτσάκη. Η Λειτουργία της Οικογένειας και τα
Εκπαιδευτικά

Προγράμματα των Γονέων 92-106

6. Ηλίας Κουρκουλάκος, Μενδρινός Μανώλης, Παρασκευή
Πουλογιαννοπούλου.

Συμβουλευτική και Αγωγή Υγείας στην Πρωτοβάθμια και
ευτεροβάθμια

Εκπαίδευση: Προγράμματα Πρόληψης - Προγράμματα Παρέμβασης
107-125

7. Δημήτρης Κυρίτσης, Ζαφειρώ Χελιατσίδου. Η Επιλογή του
Επαγγέλματος:

Εμπειρική Έρευνα σε Μαθητές της Γ' Λυκείου 126-140

8. Αιμιλία Μίχαλου. Διερεύνηση των επαγγελματικών προτιμήσεων
και προοπτικών των μαθητών του δημοτικού σχολείου: Μια προσέγγιση
με την βοήθεια γενεογράμματος και ανάλυσης περιεχομένου 141-157

9. Μίνα Μπρούμου. Ανάγκες Συμβουλευτικής Παιδιών Σχολικής
και Εφηβικής Ηλικίας με Προβλήματα Συμπεριφοράς 158-172

10. Γιάννης Β. Σούλης. Συνεργασία Οικογένειας-Σχολείου
στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό των παιδιών 173-
179

Δ. ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

1. Γεωργία Κωστοπούλου. Αιτήματα Εξυπηρετούμενων στο ΚΕΣΥΠ
181-186

Ε. ΒΙΒΛΙΟ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ-ΑΠΟΨΕΙΣ

1. Λεωνίδα Κατσίρας. Η Ωριμη Λήψη Απόφασης στον Επαγγελματικό
Προσανατολισμό 187-195

ΣΤ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα Νέα της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π (Επιμέλεια: Παναγιώτης Σαμοΐλης)

1. Η Γενική Συνέλευση των Μελών της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. 197

2. Το Ετήσιο Συνέδριο της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. 198

3. Προσεχές Συνέδριο της Διεθνούς Εταιρείας ΙΑΕVG 198

4. Σεμινάριο 120 ωρών οργανώνει η ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. για την κατάρτιση
Συμβούλων Σταδιοδρομίας 198

5. Βιβλία - Περιοδικά που λάβαμε 198

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Σε μια Επαγγελματικά Δύσκολη Εποχή για τους Νέους, Αρχάγγελος
Γαβριήλ

Η Επαγγελματική Συμβουλευτική και η Χρήση των ΤΕΣΤ, Μιχάλης
Κασσωτάκης

Επένδυση στον Άνθρωπο: Ανάπτυξη Σύγχρονων Εργαλείων και Υπηρεσιών ΣΕΠ και Συμβουλευτικής
Η Συμβολή του Έργου του Π.Ι. στην Προσωπική Ανάπτυξη, Χρυσούλα Κοσμίδου-Hardy

"Have You Seen the Career Counsellor"? («Επισκέφτηκες τον Σύμβουλο Σταδιοδρομίας;»), Π. Σαμοΐλης

Καριέρα και Τρόπος Ζωής των Νέων, Νίκος Φακιολάς, Δ/ντής Ερευνών ΕΚΚΕ, Παν/κός, Αντιπρ. Συλλόγου Ελλήνων Κοινωνιολόγων

Λεωνίδας Κατσίρας*

Η ώριμη λήψη Απόφασης στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό

*Κάποιος ρώτησε το Σωκράτη, ποιο
επάγγελμα νομίζει ότι είναι το
καλύτερο και εκείνος απάντησε:
Αυτό που πράττει το καλό, Ξενοφών*

Ζούμε σε μια κοινωνία με μεγάλη κινητικότητα, την οποία οι ίδιοι συχνά βρισκόμαστε σε αδυναμία να παρακολουθήσουμε. Αυτή η κινητικότητα είναι που επηρεάζει τα παιδιά περισσότερο, διότι θα πρέπει να αντιμετωπίσουν και προπαντός να βάλουν σε προτεραιότητα, ατομικά ο καθένας, διάφορα κριτήρια οικονομικής φύσεως, οικογενειακής παράδοσης, προσωπικών ενδιαφερόντων και ικανοτήτων πληροφόρησης προκειμένου να επιλέξει ένα επάγγελμα.

Προς αυτή την κατεύθυνση, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός επιδιώκει να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες, κατά τα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους, να αναπτύξουν τον εαυτό τους και τις δεξιότητές τους πολύπλευρα, να συσχετίσουν τις επιθυμίες τους με την πραγματικότητα.

Έχει διαπιστωθεί ότι ο τρόπος λήψης απόφασης σχετίζεται με την τελική επιτυχία ή αποτυχία στη ζωή ενός ατόμου. Η απόφαση που παίρνουμε ως προς το πιο επάγγελμα επιθυμούμε να ακολουθήσουμε είναι μια από τις σημαντικότερες αποφάσεις στη ζωή μας. Στη λήψη μιας ώριμης απόφασης θα μας βοηθήσει πολύ ο επαγγελματικός προσανατολισμός. Ολοκληρωμένη διαδικασία λήψης απόφασης θεωρείται αυτή που συνδυάζει τη *συνύπαρξη του γνωστικού και του συναισθηματικού στοιχείου*, ενώ παράλληλα είναι άρτια σχεδιασμένη και οργανωμένη.

The wise choice in vocational guidance

We live in a society of great bustle which even ourselves can hardly follow. This bustle affects children the most as they have to deal with and, what is the most important, give priority to different criteria, such as financial issues, family traditions, personal interests and informative abilities in order to choose a profession. At this point the subject of school vocational guidance helps students evaluate themselves and their capabilities in different ways and associate their own needs with reality during the different stages of their development.

It is widely accepted that the way of making a decision is critical to the final success or failure of a person's life. Thus the decision we make as to which profession to follow is one of major importance in our lives. The subject of school vocational guidance can contribute to such a right and mature decision making.

The ideal procedure of making a decision is considered the one combining both cognitive and emotional elements while at the same time being perfectly planned and well organized.

Κατ' αρχήν, είναι γεγονός ότι η επιλογή επαγγέλματος είναι πλέον μια υπόθεση περισσότερο σύνθετη απ' ό,τι στο παρελθόν. Ζούμε σε μια κοινωνία με μεγάλη κινητικότητα, την οποία οι ίδιοι συχνά βρισκόμαστε σε αδυναμία να παρακολουθήσουμε. Αυτή η κινητικότητα είναι που επηρεάζει τα παιδιά περισσότερο, διότι θα πρέπει να αντιμετωπίσουν και, προπαντός, να βάλουν σε προτεραιότητα-ατομικά ο καθένας-κριτήρια οικονομικής φύσεως, οικογενειακής παράδοσης, προσωπικών ενδιαφερόντων και ικανοτήτων πληροφόρησης για επαγγέλματα κ.λπ. Επομένως, χρειάζονται συστηματική υποστήριξη σε αυτή τη διαδικασία. Η τελική επιλογή όμως είναι υπόθεση και ευθύνη αυστηρά δική τους, γι' αυτό και πρέπει να υιοθετήσουν μια ενεργή και υπεύθυνη στάση απέναντι στο πρόβλημα της λήψης απόφασης, διότι κανείς

άλλος δεν θα ζήσει τη ζωή των παιδιών μας, παρά μόνο αυτά τα ίδια¹.

Προς αυτή την κατεύθυνση ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός επιδιώκει να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες, κατά τα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους, να αναπτύξουν τον εαυτό τους και τις δεξιότητές τους πολύπλευρα, να συσχετίσουν τις επιθυμίες τους με την πραγματικότητα, να οργανώσουν τις προσπάθειές τους και να σχεδιάσουν το μέλλον τους, διεκδικώντας το δικό τους χώρο στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός συμβάλλει σε μια μεγάλη απόφαση ζωής για τα παιδιά μας: την απόφαση που αφορά το μέλλον που θα χαράξουν για τον εαυτό τους και για την κοινωνία γενικότερα².

Η επίτευξη αυτού του σκοπού επιχειρείται μέσα από τους τέσσερις, διεθνώς καθιερωμένους, στόχους του Σ.Ε.Π., οι οποίοι είναι: **Αυτογνωσία (Αυτοαντίληψη), Πληροφόρηση, Αήγη Απόφασης. Μετάβαση.**

Εδώ δεν θα ασχοληθούμε με τους τρεις πρώτους από τους προαναφερθέντες στόχους του Σ.Ε.Π., αλλά κατά βάση με τον τέταρτο, τον οποίο και θα συζητήσουμε διεξοδικά στη συνέχεια. Ωστόσο, όσον αφορά ειδικά τον πρώτο στόχο, εκείνον της Αυτογνωσίας (Αυτοαντίληψης), αξίζει να σημειώσουμε ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός συμβάλλει σε όλα τα επίπεδα αυτογνωσίας, πράγμα που θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή επιλογή επαγγέλματος, διότι μέσω αυτής είναι δυνατόν³: **α)** να διαπιστωθούν κλίσεις, ταλέντα, ικανότητες και δεξιότητες του ατόμου, **β)** να διαπιστωθεί αν το άτομο είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του συγκεκριμένου εργασιακού περιβάλλοντος, **γ)** να ελεγχθεί αν το επάγγελμα/η ειδικότητα που ήδη έχει επιλεγεί ταιριάζει στην προσωπικότητα, στις πραγματικές ικανότητες-δεξιότητες, καθώς και στις

¹ Γονικά νέα, Τεύχος: 33, Μαριλένα Πρωίμου, *Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στο Γυμνάσιο*.

² Θ. Κατσανέβας, σε ημερίδα που διοργάνωσε στις 22/4/2003 ο Σύλλογος Ιδιοκτητών Φροντιστών σε συνεργασία με φροντιστήρια της Κομοτηνής, με θέμα “Επαγγελματικός Προσανατολισμός-Τα επαγγέλματα του μέλλοντος”.

³ Δρ. Μάρκος Ρήγος (Ψυχολόγος), Δεκαπενθήμερη έκδοση για την σύγχρονη ιατρική εποχή (<http://www.iator.gr>).

επαγγελματικές κλίσεις του ατόμου, δ) να εντοπιστούν εναλλακτικές επαγγελματικές δυνατότητες και κλίσεις του ατόμου και ε) να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις όσον αφορά την ένταξη του ατόμου στο συγκεκριμένο εργασιακό περιβάλλον.

Ας εξετάσουμε τώρα, όπως είπαμε παραπάνω, τον τρίτο από τους προαναφερθέντες στόχους του Σ.Ε.Π., και συγκεκριμένα με τη Λήψη Απόφασης, που αποτελεί και το θέμα μας. Συγκεκριμένα, ο Σ.Ε.Π. επιδιώκει, μεταξύ άλλων, να βοηθήσει τους μαθητές στο να συνειδητοποιούν τους παράγοντες που υπεισέρχονται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αλλά και να λαμβάνουν αποφάσεις μέσα από το δημιουργικό συνδυασμό στοιχείων του εαυτού τους και της γύρω εκπαιδευτικής και επαγγελματικής πραγματικότητας⁴. Η λήψη απόφασης αποτελεί προοίμιο για κάθε δράση που αναλαμβάνεται σε κάθε τομέα και, κατά συνέπεια, στον επαγγελματικό τομέα. Τα **κριτήρια** που χρησιμοποιούνται προκειμένου να ληφθεί μια απόφαση **διαφοροποιούνται ανά άτομο**, όπως επίσης διαφοροποιείται και ο τρόπος αξιολόγησής τους. Έχει διαπιστωθεί ότι ο τρόπος λήψης απόφασης σχετίζεται με την τελική επιτυχία ή αποτυχία στη ζωή ενός ατόμου. Η απόφαση που παίρνουμε ως προς το πιο επάγγελμα επιθυμούμε να ακολουθήσουμε είναι μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις στη ζωή μας.

Για το λόγο αυτό πρέπει να μάθουμε να επιλέγουμε τελικά ένα επάγγελμα που θα ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητές μας και θα μας εξασφαλίζει μια όσο το δυνατόν πιο ποιοτική, ώριμη και ευτυχισμένη επαγγελματική ζωή. Αν κάνουμε τη σωστή επιλογή, αν αγαπάμε αυτό που επιλέξαμε, αν ασχολούμαστε με αυτό που μας γεμίζει και μας εκφράζει, τότε έχουμε εξασφαλίσει την επιτυχία στην επαγγελματική μας σταδιοδρομία, πράγμα που είναι απαραίτητο για την ευτυχία κάθε ανθρώπου.

Στη λήψη μιας ώριμης απόφασης βοηθά πολύ, όπως προαναφέραμε, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, ο οποίος και θα προσφέρει στο μελλοντικό επαγγελματία πληροφορίες

4 Οδηγίες διδασκαλίας μαθημάτων Α΄ τάξης ΕΠΑΛ, Σχολικού έτους 2006-2007 (Πράξη 26/18-9-06 του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου), ΜΑΘΗΜΑ: Σχολικός επαγγελματικός Προσανατολισμός-Περιβάλλον εργασίας.

γύρω από δύο βασικούς άξονες: **Πρώτον**, καταδεικνύει τα επαγγελματικά περιβάλλοντα που φαίνεται ότι ταιριάζουν στην προσωπικότητα, αλλά και στις ικανότητες του ατόμου. **Δεύτερον**, σκιαγραφεί την προσωπικότητα ή τις όποιες μαθησιακές δυσκολίες ενδέχεται να υπάρχουν και να επηρεάζουν σαφώς το εύρος επιλογής επαγγελμάτων, ενώ παρέχει και τις κατάλληλες εξατομικευμένες συστάσεις. Πολλά επαγγέλματα απαιτούν συνδυασμό προσωπικών χαρακτηριστικών-ικανοτήτων-δεξιοτήτων και, γι' αυτό, πρέπει με διαυγή τρόπο να διαπιστώσουμε σε ποιον τομέα ανταποκρινόμαστε περισσότερο και σε ποιον λιγότερο, δεδομένου ότι η επιλογή της επαγγελματικής μας σταδιοδρομίας είναι μια καθοριστική στιγμή στη ζωή μας.

Η λήψη απόφασης αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του επαγγελματικού προσανατολισμού και γι' αυτό θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι εξής παράγοντες: **1. η προσωπικότητα και η ιδιοσυγκρασία**, έτσι ώστε να διαπιστωθούν οι δραστηριότητες που ταιριάζουν στο χαρακτήρα του συγκεκριμένου ατόμου **2. οι έμφυτες ικανότητες (κλίσεις) που διαθέτει** ο εξεταζόμενος, προκειμένου να διαπιστωθεί ο επαγγελματικός χώρος στο οποίο μπορεί να ασχοληθεί με ευκολία και επιτυχία **3. οι αξίες στις οποίες πιστεύει** και οι οποίες αποτελούν κίνητρα για την ενεργοποίηση του **και 4. τα ενδιαφέροντά του**, από τα οποία εξαρτάται η διάθεσή του για να αφιερωθεί σε κάποια επαγγελματική δραστηριότητα.

Ολοκληρωμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων θεωρείται αυτή που συνδυάζει το *γνωστικό και το συναισθηματικό στοιχείο*, ενώ παράλληλα είναι άρτια σχεδιασμένη και οργανωμένη. Όταν ένα άτομο καλείται να λάβει μια απόφαση, αυτό αποτελεί μια λογική διεργασία η οποία, για να είναι συνετή και βασισμένη σε γερές βάσεις, πρέπει να διεξαχθεί σε ορισμένα στάδια. Επίσης, είναι απαραίτητο να συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις οι οποίες θα εξασφαλίσουν την ομαλή πρόσβαση σε αυτά τα στάδια.

Ο τρόπος λήψης αποφάσεων αποτελεί κατά κύριο λόγο προϊόν μάθησης. Ο κάθε άνθρωπος, δηλαδή, διαμορφώνει και υιοθετεί από τα πρώτα στάδια της ζωής του ένα προσωπικό στυλ λήψης απόφασης, το οποίο τον χαρακτηρίζει και στην μετέπειτα ζωή του—έστω με κάποιες παραλλαγές. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο κάθε άνθρωπος λαμβάνει αποφάσεις με τον ίδιο τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Ο τρόπος λήψης

αποφάσεων εξελίσσεται δυναμικά και διαφοροποιείται μέσω της συνεχούς μάθησης και της απόκτησης εμπειρίας. Υπάρχουν πολλοί και **διαφορετικοί τρόποι λήψης απόφασης** και καθένας από αυτούς κρίνεται ως λιγότερο ή περισσότερο επιτυχημένος ανάλογα με τον αρχικό στόχο και την τελική έκβαση που θέτει και προσδοκά το άτομο. Δεν υπάρχουν σωστοί και λανθασμένοι τρόποι λήψης απόφασης. Υπ' αυτή την έννοια είναι άσκοπο να προσπαθούμε να αλλάξουμε τον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο σκέφτεται και αποφασίζει, επειδή φαίνεται λάθος σε εμάς. Έτσι, για μια εργασιακή θέση ενδεχομένως να απαιτείται γρήγορη αντίληψη και ταχύτατη επιλογή και αποφασιστικότητα, οπότε, σε μια τέτοια περίπτωση, ένας άνθρωπος που μπορεί να αποφασίζει μόνο αφού πρώτα εξετάσει λογικά όλα τα στοιχεία της συγκεκριμένης εργασιακής θέσης, να κρίνεται ακατάλληλος και να μην αποδώσει σε αυτή τη θέση.

Τρεις είναι οι βασικότερες προϋποθέσεις που εγγυώνται μια ολοκληρωμένη διαδικασία λήψης απόφασης: **α)** η νοητική ωριμότητα και πληρότητα, **β)** η συναισθηματική ωριμότητα και ηρεμία και **γ)** η σωστή ισορροπία μεταξύ γνωστικού και συναισθηματικού στοιχείου. Και τις τρεις αυτές προϋποθέσεις επηρεάζουν σημαντικά η κληρονομική καταβολή, η φυσική ανάπτυξη, η μάθηση και οι παραδοσιακές επιδράσεις. Αμέσως παρακάτω εξετάζουμε εν συντομία το λόγο για τον οποίο θεωρούνται ουσιώδεις οι τρεις προαναφερθείσες προϋποθέσεις:

α) Η νοητική ωριμότητα και πληρότητα είναι ουσιαστική διότι, όταν το άτομο παίρνει μια απόφαση, διέρχεται μια λογική διαδικασία, αξιολογεί και εκτιμά τα γεγονότα, τις καταστάσεις και τους ανθρώπους που εμπλέκονται σ' αυτήν. Η πνευματική ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται το πρόβλημα, καθώς και η ικανότητά του να συλλέγει και να επεξεργάζεται πληροφορίες είναι απαραίτητα, ούτως ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία λήψης απόφασης.

β) Η συναισθηματική ωριμότητα αποτελεί επίσης μια απαραίτητη προϋπόθεση λήψης απόφασης, διότι ένα ανώριμο άτομο, που βρίσκεται σε κατάσταση έντασης, δεν είναι σε θέση να σκεφθεί ορθά. Ό,τι και αν αποφασίσει, θα είναι το αποτέλεσμα μιας συναισθηματικής αντίδρασης που

θα αντιτίθεται στη λογική. Ένα ώριμο συναισθηματικά άτομο συνειδητοποιεί ότι, αν πάρει μια απόφαση υπό συναισθηματική ένταση, αυτή η απόφαση θα είναι βεβιασμένη και λανθασμένη. Η έντονη συναισθηματική φόρτιση, ο δισταγμός, η ταλάντευση, τα αισθήματα αβεβαιότητας, δεν αφήνουν το άτομο να επεξεργαστεί σωστά τις διάφορες πληροφορίες που διαθέτει όσον αφορά το πρόβλημά του και να ακολουθήσει ένα λογικό μοντέλο ή κανόνα που θα το βοηθούσε στην επίλυσή του. Αντίθετα, αυτές οι αντιδράσεις οδηγούν σε αναβολή της απόφασης, σε αμυντικούς μηχανισμούς, οι οποίοι δεν οδηγούν στην καλύτερη δυνατή λύση. Το άγχος του ατόμου μεγαλώνει αντί να μειώνεται και η λύση μοιάζει με ουτοπία.

γ) Ένα τελευταίο στοιχείο είναι η **εξισορρόπηση μεταξύ γνωστικού και συναισθηματικού στοιχείου**. Αυτό το στοιχείο είναι που εξισορροπεί τη λογική με το συναίσθημα και μπορεί να εξασφαλίσει την ομαλή λήψη αποφάσεων. Εξάλλου, γνωρίζουμε ότι η κοινωνική όψη του «εαυτού» διαμορφώνεται με την επικοινωνιακή ζωή του ατόμου με τους άλλους (Cooley)⁵ και δημιουργείται κατά τη διαδικασία της κοινωνικής εμπειρίας και δραστηριότητας (Mead)⁶.

Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είναι βασικές για την ομαλή διαδικασία λήψης αποφάσεων, πράγμα που καθίσταται σαφέστερο αν λάβουμε υπόψη μας ότι η επιλογή συντρόφου και η επαγγελματική σταδιοδρομία είναι, ίσως, τα δύο πιο

5 Αμερικανός κοινωνιολόγος. Η «θεωρία του καθρέπτη» ("looking-glass self"), η οποία αργότερα θα αποκληθεί «εμπαθητική ενδοσκόπηση» (empathic introspection) είναι αναμφισβήτητη η πιο διάσημη συνεισφορά του, η οποία είναι σήμερα γνωστή και αποδεκτή από τους περισσότερους ψυχολόγους και κοινωνιολόγους. Το άτομο, ατενίζοντας το γυαλί, αυτοδημιουργεί την εικόνα του μέσα από τη φαντασία του όπως αυτή (ενν. η εικόνα) μπορεί να γίνει αντιληπτή από ένα άλλο άτομο. Η θεωρία αυτή εφαρμόζεται όχι στο μικροεπίπεδο του ατόμου, αλλά και στο μακροεπίπεδο των οικονομικών ζητημάτων της κοινωνίας και τις μακροκοινωνιολογικές συνθήκες που δημιουργούνται με το χρόνο.

6 Βλ. σχετικά Κουσουράκης, Γ. (1994). *Η κοινωνική και πολιτική αγωγή στο δημοτικό σχολείο. Κοινωνιολογική και διδακτική προσέγγιση* (εκδ. Νέα Παιδεία, τχ. 71). Ο George Herbert Mead αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους φιλοσόφους στην ιστορία της αμερικάνικης φιλοσοφίας, καθώς και έναν από τους ιδρυτές του πραγματισμού, μαζί με τους Peirce, James, Tufts, και Dewey. έχει ασκήσει σημαντική επιρροή στην κοινωνική θεωρία του 20^{ου} αιώνα μεταξύ των φιλοσόφων και κοινωνικών επιστημόνων

σημαντικά στοιχεία για μια ευτυχισμένη ζωή του ατόμου. Μια κακή ή εσφαλμένη επιλογή μπορεί να αποβεί καταστροφική όχι μόνο για το ίδιο το άτομο αλλά και για το οικογενειακό του περιβάλλον ή και για τα πρόσωπα που εξαρτώνται από αυτό. Η επιλογή της επαγγελματικής σταδιοδρομίας είναι αρκετά περίπλοκο ζήτημα.

Στην ηλικία της εφηβείας, οπότε και καλούμαστε να αποφασίσουμε, πολλά πράγματα φαίνονται υπερβολικά, ενώ άλλα πάλι μοιάζουν δεδομένα, εντελώς ασαφή ή μηδαμινά, με αποτέλεσμα οι επιλογές που θα γίνονται από τους υποψηφίους να μην είναι πάντοτε οι πιο εύστοχες. Αρκετές φορές το οικογενειακό περιβάλλον είναι τόσο φορτικό, ώστε η επιλογή γίνεται σχεδόν «αυτόματα»⁷. Πώς μπορεί όμως να αποφασίσει κάποιος για τη δουλειά που θα επιλέξει να κάνει ίσως για όλη του τη ζωή, αν δεν λάβει υπόψη του και κάποιες άλλες παραμέτρους; Κάθε άνθρωπος, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του, τις ικανότητες του, αλλά και τις αξίες με τις οποίες έχει γαλουχηθεί ή τις εμπειρίες που το περιβάλλον του έχει προσφέρει, βιώνει διαφορετικά την κάθε δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης και ανέλιξης⁸.

Τα στάδια στη λήψη ατομικών αποφάσεων

Η λήψη αποφάσεων λαμβάνει χώρα σε κάποιο πλαίσιο αναφοράς και επηρεάζεται από κοινωνικούς περιορισμούς ή προκαταλήψεις. Γι' αυτό το λόγο δεν υφίσταται μία μόνο θεωρία που εγγυάται την ορθότερη απόφαση, διότι τη συμπεριφορά κάθε ατόμου διέπουν διαφορετικοί ατομικοί και συλλογικοί παράγοντες. Παρ' όλ' αυτά, υπάρχουν κάποια κοινώς αποδεκτά στάδια, τα οποία πρέπει να ακολουθηθούν κατά τη διαδικασία λήψης μιας απόφασης:

Κατ' αρχήν πρέπει το άτομο να κατανοήσει και να έχει βαθιά επίγνωση του προβλήματος που το απασχολεί και για το οποίο πρέπει να πάρει μια απόφαση. Πρέπει δηλαδή να έχει σαφή εικόνα των δεδομένων που χαρακτηρίζουν τη

⁷ Γεωργίου, Σ. (1993). *Ο ρόλος της οικογένειας στη σχολική επίδοση* (Παιδαγωγική Επιθεώρηση, τεύχος 19).

⁸ Υπηρεσία Συμβουλευτικής του Γραφείου Διασύνδεσης του Ιονίου Πανεπιστημίου, Εργαστήρια Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. <http://www.ionio.gr>.

συγκεκριμένη κατάσταση. Κατ' επέκταση, πρέπει να κρίνει τη σπουδαιότητα που έχει αυτή η απόφαση για τον εαυτό του. Κάποιες αποφάσεις βαρύνουν ιδιαίτερα, ενώ άλλες είναι ελάσσονος σημασίας. Χρειάζεται να κατανοήσει βαθιά τις συνθήκες που συνθέτουν το πλαίσιο εντός του οποίου θα ληφθεί η απόφαση. Ποιες παραμέτρους, τι ακριβώς περιλαμβάνει η κατάσταση, είναι μερικά από τα στοιχεία που πρέπει να έχει υπ' όψιν του το άτομο για να κινηθεί σωστά. Είναι λογικό να απαιτείται η όσο το δυνατόν πληρέστερη διείσδυση στις λεπτομέρειες του συγκεκριμένου προβλήματος, ώστε η απόφαση να είναι όσο το δυνατόν ορθότερη. Πρέπει επίσης να γίνει διάκριση των πιθανών εναλλακτικών λύσεων που θα μπορούσαν να ακολουθηθούν, ώστε το άτομο να οδηγηθεί σε μια λύση. Όταν το άτομο βρίσκεται μπροστά σε δύο εκδοχές, η λήψη απόφασης είναι μια σχετικά εύκολη υπόθεση.

Όμως στη ζωή οι καταστάσεις είναι συνήθως πιο περίπλοκες, και οι πολλές εκδοχές δημιουργούν αβεβαιότητα ως προς το τελικό αποτέλεσμα της επιλογής, καθιστώντας τη λήψη απόφασης δύσκολη και αναγκαστικά πιθανολογική. Το άτομο πρέπει ακόμη να εξετάσει τις δυσκολίες που μπορεί να αναδυθούν αν ακολουθήσει μια συγκεκριμένη οδό δράσης. Είναι, δηλαδή, αναγκαίο να αντιμετωπίσει το άτομο όλα τα ενδεχόμενα εμπόδια που πιθανόν να ανακύψουν μέσα από τις επιλογές του. Πρέπει επίσης να διατηρεί ένα σημαντικό βαθμό αντικειμενικότητας και κριτικής ικανότητας.

Επίσης, πρέπει να εξεταστούν και να εντοπιστούν οι τομείς στους οποίους το άτομο παρουσιάζει ιδιαίτερες ικανότητες ή αδυναμίες και να γίνει σωστή αξιολόγησή τους, (των αδυναμιών ή ικανοτήτων του ατόμου). Είναι ανάγκη να μελετηθούν με σοβαρότητα και λεπτομερειακά οι πιθανές θετικές και αρνητικές επιπτώσεις που θα προέκυπταν από τις προτεινόμενες λύσεις. Το άτομο μπορεί έτσι να κάνει αξιολόγηση της κάθε έκβασης με βάση τις προτεραιότητες που έχει θέσει σε ό,τι αφορά την απόφαση που πρέπει να πάρει. Στο στάδιο αυτό, το οποίο είναι αρκετά κρίσιμο, πρέπει να γίνει η επιλογή εκείνης της εναλλακτικής η οποία παρουσιάζει τα περισσότερα πλεονεκτήματα. Στο σημείο αυτό παρεισφρέει και ο υποκειμενικός παράγοντας, στον οποίον αναφερθήκαμε και παραπάνω. Οι άνθρωποι προτιμούν να ψάξουν περισσότερο όταν υπάρχουν πρόσθετες εναλλακτικές

επιλογές. Τέλος, απομένει η δοκιμαστική εφαρμογή της απόφασης η οποία εφόσον μπορεί να γίνει, δίνει στο άτομο τη δυνατότητα να αξιολογήσει εκ των προτέρων αν αυτή η λύση που διάλεξε είναι και η πιο συμφέρουσα. *Ουσιαστικά, η λήψη αποφάσεων είναι ένα είδος επίλυσης προβλημάτων, εφόσον η σκέψη ξεκινά από κάποια δεδομένα που απαρτίζουν το πρόβλημα και πρέπει να καταλήξει σε μια τελική επίλυσή τους.*

Αυτά λοιπόν είναι τα στάδια που απαιτούνται για τη λήψη μιας ώριμης απόφασης όσον αφορά την επιλογή του κατάλληλου επαγγέλματος⁹. Πέραν όμως αυτών των σταδίων, υπάρχουν και κάποια κριτήρια τα οποία θα πρέπει να επιστρατεύονται για τη λήψη της σχετικής απόφασης. Αυτά ακριβώς τα κριτήρια εξετάζουμε στη συνέχεια.

Κριτήρια για τη λήψη αποφάσεων

Απόφαση ονομάζεται η ενέργεια επιλογής μιας λύσης μεταξύ περισσότερων δυνατών λύσεων. Η λήψη απόφασης πρέπει να στηρίζεται στην ορθολογική στάθμιση των πραγματικών καταστάσεων. Το άτομο, όταν θέλει να λάβει την καταλληλότερη απόφαση για ένα ζήτημα, και μάλιστα τόσο σημαντικό όπως η επαγγελματική του σταδιοδρομία, τότε αποκτά μεγαλύτερη σημασία η λήψη αυτής της απόφασης. Το άτομο πρέπει να λάβει υπόψη του δέκα «σημεία».

Τα σημεία αυτά, τα οποία θα πρέπει να χαρακτηρίζουν τη σωστή επαγγελματική επιλογή, είναι τα εξής:

1. Η επιλογή πρέπει να γίνεται με κριτήριο το αίσθημα ικανοποίησης και δημιουργικότητας.
2. Πριν από οποιαδήποτε απόφαση, πρέπει να διευκρινίζεται ποιο από τα ακόλουθα ζητήματα έχει προτεραιότητα: το οικονομικό όφελος, το κοινωνικό κύρος ή η προσωπική ικανοποίηση.
3. Η αξιολόγηση της προσωπικότητας προέχει της επαγγελματικής επιλογής

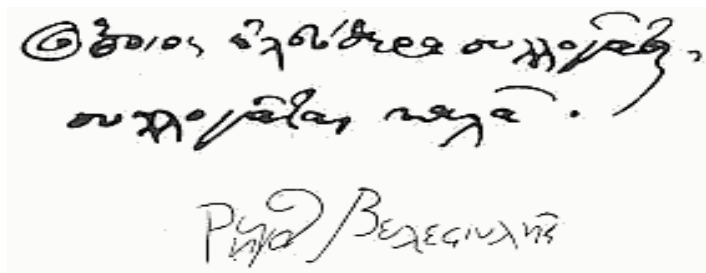
⁹ «Αν τελειωσες γυμνάσιο και θες να μορφωθείς, πριν πάρεις μιαν απόφαση καλά να το σκεφτείς, κι αυτά που λένε γύρω σου να μην τ' ακούς ποτέ, μονάχος σου να ψάξεις να δεις τι γίνεται, καλές οι επιστήμες και τα διπλώματα, το θέμα όμως είναι τι γίνεται μετά...Στίχοι, Μουσική, Α' Εκτέλεση: Λουκιανός Κηλαηδόνης».

4. Οι προτεραιότητες της επιλογής επαγγέλματος πρέπει να τεθούν αφού έχει γίνει συνείδηση η σπουδαιότητα της εργασίας στη ζωή.
5. Η αύξηση της αυτοεκτίμησης και της ατομικής παραγωγικότητας απαιτεί την ανάπτυξη τρόπων χειρισμού του άγχους στον προσωπικό και κοινωνικό χώρο.
6. Η επιλογή του επαγγέλματος πρέπει να συμβαδίζει με τις ανάγκες του εσωτερικού κόσμου του ατόμου.
7. Η επιλογή επαγγέλματος πρέπει να υπακούει σε εξωτερικές ανάγκες, καθώς και στις συνθήκες της αγοράς εργασίας.
8. Οι στόχοι που τίθενται πρέπει να είναι ρεαλιστικοί και πραγματοποιήσιμοι.
9. Πριν από οποιαδήποτε απόφαση, απαιτείται σφαιρική ενημέρωση και πληροφόρηση.
10. Η συνεχής εξειδίκευση στις ανάγκες της αγοράς είναι απαραίτητη.

Με δεδομένα όσα αναφέραμε, μπορούμε συμπερασματικά να ισχυριστούμε ότι ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός έχει πράγματι τη δυνατότητα να διαδραματίσει ένα σημαντικό-αν όχι τον πρώτο-ρόλο στην ανάπτυξη του τρόπου λήψης ορθών αποφάσεων στους μαθητές, όσον αφορά την επιλογή επαγγέλματος στην οποία καλούνται οι τελευταίοι να προβούν. Ο μαθητής πρέπει να ενεργήσει προς αυτό το σκοπό σε μια ηλικία πολύ ευαίσθητη, πράγμα που καθιστά απαραίτητη τη συνδρομή ειδικών γνώσεων, ώστε να καταστεί ο μελλοντικός επαγγελματίας ικανός να λάβει μια ορθή απόφαση για το ποια θα είναι η κύρια βιοποριστική του ασχολία, η οποία και θα τον ακολουθεί-κατά κανόνα-σε όλη του τη ζωή. Ο Σ.Ε.Π. θα διαδραματίσει το ρόλο του καλύτερα όταν θα κατορθώσει να διαμορφώσει έναν άρτιο μηχανισμό λήψης ορθών αποφάσεων στο μαθητή. Ένα πρόσθετο πλεονέκτημα της ορθής διδασκαλίας του Σ.Ε.Π. είναι το γεγονός ότι ο μαθητής θα μάθει, να λαμβάνει ώριμες αποφάσεις και για άλλα σπουδαία ζητήματα της ζωής του. Και ώριμες αποφάσεις σημαίνει, επαναλαμβάνουμε, *εξισορρόπηση γνωστικού και συναισθηματικού στοιχείου κατά τη λήψη της απόφασης, πάντοτε όμως με την προϋπόθεση ενός παράλληλου άρτιου σχεδιασμού και μιας ορθής οργάνωσης.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Assouline, M.& Meir, E. I. (1987). *Meta-analysis of the relationship between congruence and well-being measures. Journal of vocational Behavior, 31, 319-332.*
- Goleman, D. (1999), *Η συναισθηματική νοημοσύνη στο χώρο της εργασίας, μτφ. Μεγαλούδη Φ. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.*
- Hayes N. (1998), *Εισαγωγή στην ψυχολογία, α τόμος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.*
- Γεωργούσης Π. (1985), *Η επαγγελματική συμβουλευτική και ο ρόλος της οικογένειας στην επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου. Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, 32-33, 29-44.*
- Δημητρόπουλος Ε. (1994), *Σχολικός εκπαιδευτικός και επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική. Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.*
- Κάντας Α., Χαντζή Α.(1991) *Ψυχολογία της Εργασίας-Θεωρίες Επαγγελματικής ανάπτυξης.*
- Κρίβας Σ. (2001) «Το Μετέωρο Βήμα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού», *Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 26/7/01, σ. 9*
- Λεονταρή, Α. «*Αυτοαντίληψη*», εκ. *ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα, 1996.*
- Μπρούζος, Ανδ.(1995), *Ο εκπαιδευτικός ως λειτουργός Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού-Μια ανθρωπιστική θεώρηση της εκπαίδευσης, εκ. Λύχνος, Αθήνα.*
- Νασιάκου Μ. *Η ψυχολογία σήμερα.*
- Παπάνης, Ε. & Ρόντος, Κ. (2005), *Ψυχολογία-Κοινωνιολογία της εργασίας και Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού. Αθήνα: Σιδέρη.*
- Πιντέρη, Γ. «*Η Αυτοαντίληψη στη Λήψη Αποφάσεων*», *ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π., τ. 1, Αθήνα 1985.*
- Σαμοΐλης, Π. (1988-89), *Η σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα και το χώρο της εργασίας: Εμπειρίες από μια επίσκεψη εργασίας, Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τεύχος 7-8.*
- Φακιολάς Ρ. (1991), *Η Απασχόληση στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά (Πρακτικά Γ' Πανελληνίου Συνεδρίου «Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού», Αθήνα) σ.σ. 68-69.*
- Χουσιάδα Α. *Ιστορία της ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 1991.*

© Όσοις εγώ θέλω συζητάω,
συζητάω καλά.
Rina Belegianni

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ, ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΑΤΣΙΡΑ, Σχολικού Συμβούλου
ΠΕ13, Νομικών-Πολιτικών Επιστημών.

(2η Συνεδρίαση Ολομέλειας, Σάββατο 1 Δεκεμβρίου 2007, στο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΕΛΕΣΥΠ, 1-2 Δεκ 2007, Αθήνα, με θέμα: *Η Χρήση των Νέων τεχνολογιών στην Επαγγελματική Συμβουλευτική, τεύχος 82-83.*

Το διαδίκτυο αποτελεί ένα νέο συναρπαστικό κόσμο, ο οποίος ασκεί ιδιαίτερη έλξη στα παιδιά. Σε αυτόν βρίσκουν παιχνίδια, εφαρμογές που επιτρέπουν την επικοινωνία με τους άλλους χρήστες του διαδικτύου και κάθε πληροφορία που μπορεί να τους φανεί χρήσιμη. Η μεσολάβηση του υπολογιστή στην επικοινωνία με τους άλλους ανθρώπους/χρήστες δημιουργεί ψευδή αίσθηση ασφάλειας, η οποία μπορεί να γίνει επικίνδυνη.

Η θετική επίδραση που έχουν οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση είναι πλέον αδιαμφισβήτητη. Το Internet έχει καταργήσει κάθε εμπόδιο απόστασης ή χρονικών περιορισμών στην αποστολή και λήψη πληροφορίας, με αποτέλεσμα σήμερα η εκπαιδευτική κοινότητα (σχολεία, μαθητές, γονείς, κ.λπ.) να έχει πρόσβαση σε μια σειρά βασικών και προηγμένων υπηρεσιών.

Επειδή όμως διαπιστώνεται μια αρνητική ή επιφυλακτική στάση για ιστότοπους από γονείς και παιδιά, κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη κάποιων φίλτρων προστασίας για την ασφαλή πρόσβαση όσων αναζητούν πληροφορίες για ποικίλα γνωστικά αντικείμενα καθώς και για δυνατότητες εκπαίδευσής τους, κυρίως δε των ανηλίκων μαθητών/τριών.

Μια τέτοια εξέλιξη έχει εξασφαλίσει το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (sch.gr) προκειμένου να προστατεύσει τους μαθητές/τριες, αλλά και την εκπαιδευτική κοινότητα εν γένει, από το παράνομο και ακατάλληλο περιεχόμενο των ιστοσελίδων. Έχει ιδρύσει την *Υπηρεσία*

Ελεγχόμενης Πρόσβασης στον παγκόσμιο ιστό (**Web-Filtering**). Ο έλεγχος περιλαμβάνει τις παρακάτω κατηγορίες περιεχομένου: **Aggressive** (σελίδες που προπαγανδίζουν την επιθετική συμπεριφορά και το ρατσισμό), **Drugs** (σελίδες που προωθούν τα ναρκωτικά), **Gambling** (σελίδες που προωθούν τα τυχερά παιχνίδια), **Porn** (σελίδες με πορνογραφικό περιεχόμενο), **Violence** (σελίδες που προπαγανδίζουν τη βία).

Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει περισσότερες πληροφορίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.safeline.gr, όπου μια καταγγελία για παράνομο περιεχόμενο μπορεί να οδηγήσει στον εκτοπισμό του από το διαδίκτυο, αλλά ταυτόχρονα να αποτελέσει επαρκή αιτία για την δίωξη αυτών που το διανέμουν (http://www.sch.gr/portal/media-type/html/page/default.psm1/js_pane).

Είναι αρκετό όμως αυτό ή χρειάζεται περαιτέρω προστασία και ασφάλεια; Ίσως πρέπει να υπάρχει σαφές νομοθετικό πλαίσιο και δεοντολογικός κώδικας για υπηρεσίες που παρέχουν συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη σε μαθητές/τριες και ρυθμίζουν τα θέματα αυτά. Χρειάζεται επίσης, να υπάρχουν κάποιοι ιστότοποι με σκοπό τη ψυχολογική υποστήριξη μαθητών/τριών και γονέων (και γιατί όχι εκπαιδευτικών;) με πρόσβαση σε αντίστοιχα δίκτυα ευρωπαϊκών χωρών, αντίστοιχα εκείνου του τμήματος ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, (<http://www.cc.uoa.gr/skf/>, **Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών**) (Ε.Ψ.Συ.Φοι).

Το εργαστήριο ασχολείται με προβλήματα φοιτητών/τριών, όπως προβλήματα σχέσεων (π.χ. με φίλους, συμφοιτητές, οικογένεια), ή προσωπικά προβλήματα κλπ.

Μία ανάλογη υπηρεσία είναι και η **συμβουλευτική εξ αποστάσεως** σε μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς, την οποία θεωρώ αναγκαία. Η εμπειρία μου από την θέση του υπεύθυνου ΓραΣΕΠ, με έχει φέρει σε επαφή με πολλά παιδιά με ιδιαίτερες δυσκολίες προσαρμογής που θα ήθελαν να απευθυνθούν σε κάποιον περισσότερο εξειδικευμένο επιστήμονα, ανώνυμα, λόγω της φύσεως του προβλήματός τους, επειδή είτε ντρέπονται είτε διστάζουν και δεν θέλουν να συζητήσουν με γνωστό άτομο, όπως είναι ο υπεύθυνος ΓΡΑΣΕΠ ή ΚΕΣΥΠ. Εξάλλου τα θέματα αυτά είναι πολύ σοβαρά και άπτονται της προσωπικής υπόστασης και ύπαρξης ενός ατόμου και δύσκολα μπορεί να τα εκμυστηρευτεί κάποιος σε γνώριμο πρόσωπο, όταν μάλιστα δε γνωρίζει αν εξασφαλίζεται και πώς το απόρρητο, εφόσον το νομοθετικό πλαίσιο και ο κώδικας δεοντολογίας είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Όταν παρουσιάζονται περιπτώσεις με θέματα σεξουαλικού

περιεχομένου, υπαρξιακά, κ.λπ, ο Υπεύθυνος ΣΕΠ μπορεί να παραπέμπει σε ειδικό. Ο μαθητής/τρια με ανώνυμη επικοινωνία ίσως πολλές φορές συνειδητοποιήσει ότι το θέμα του δεν είναι και τόσο σοβαρό, εφόσον ενημερωθεί γι' αυτό, έστω και με την εξ' αποστάσεως συμβουλευτική. Ίσως μετά επιχειρήσει να έρθει και σε προσωπική επικοινωνία με το σύμβουλο και να έχει καλύτερα αποτελέσματα. Θα πρότεινα λοιπόν ο σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού να έχει κάποια συνεργασία με ψυχολόγο για την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης σε παιδιά και γονείς στις δομές που υπηρετεί *ΓΡΑ.Σ.Ε.Π.* , *Κ.Ε.ΣΥ.Π.*, *ΓΡΑ.Σ.Υ.*

